

Årskonferens 8–9 maj:

Tema: Om kroppens och själens smärta och läkning 4

Ukraina–Korea 5

Friskfaktor 7

Andlig hälsa 10

Kosmos eller kaos – det är frågan ... 12

Om kroppens och själens smärta och läkning

NÄR KROPPEN GRÅTER

Worldview – Människovärde – Evidens

Beprövad erfarenhet är en formulering som ofta nämns tillsammans med vetenskap, när det gäller att behandla patienter. Att ha en vetenskaplig grund är givetvis eftersträvansvärt och att en praxis är beprövad, baserad på erfarenhet, är lika självklart, ja rent av ett absolut krav för att få behandla sjuka. Näraliggande är "evidensbaserad medicin", EBM. Ändå är dessa begrepp inte alldeles enkla: De kan dels i olika kontext vara svåra att säkert definiera, dels vara otillräckliga för att uppnå önskat resultat. Det finns flera om och men, som komplicerar också de bästa intentioner.

I en artikel i *Läkartidningen* för flera år sedan lyfter Rolf Nordemar och medarbetare behovet av etisk analys som centralt för ett gott resultat. "Knappast något annat område är så fullt av svåra etiska val som sjukvården och vår ständigt ökande förmåga, gör valen alltmer komplicerade" avslutas artikeln. I flera år har *Ars Medicina* betonat vikten av etiska aspekter, sanningsfrågan och respekten för människovärdet inom en rad medicinska områden. Om dessa går förlorade, hjälper EBM i många fall inte alls.

Det finns andra, högst aktuella, hot mot både hög etisk standard och människovärdet. När vården styrs av politik, ideologi och/eller aktivism, överges stundtals kraven på vetenskap och beprövad erfarenhet. En sådan fråga är könskorrigerad behandling av minderåriga; en oerhörd vårdskandal, där ansvar ännu inte

utkrävts av de företrädare för olika vårdprofessioner som utan evidens "behandlat" barn och unga med mycket allvarliga och långsiktiga följder. En annan och näraliggande fråga där politiken har havererat rör juridiskt kön. Hanteringen av detta område illustrerar en rad problem: oviljan till bred analys, ohörsamhet för tydliga varningssignaler och frestelsen att låta en liten, högljudd grupp aktivister få ett orimligt inflytande. Den illustrerar också hur svårt det verkar vara att acceptera att det i kontroversiella frågor kan finnas flera ståndpunkter. Alla behöver inte rusa på samma boll.

I boken *Pandoras Eske*, som gör den norske pediatrikprofessorn Ola Didrik Saugstads tillbakablickar på främst bioteknikens utveckling under det senaste seklet och då mer specifikt utifrån människovärdeperspektivet, tydliggörs etikens betydelse. Saugstad illustrerar också konsekvenser av brist på etiska reflektioner och hur ideologi tenderar att styra utvecklingen. Det är en lågmäld, stundtals självkritisk skildring, som verkligen är läsvärd. (Boken är utförligt refererad och kommenterad i AM 3 2025.)

Ars Medicina har också återkommande berört den grundläggande frågan om människans – och därmed människovärdets – ursprung och grund. Trosbekännelsens formulering om Skaparen är givetvis helt central. Det är hög tid att allvarligt ifrågasätta evolutionsteorin, som hävdar att livet kommit ur icke-liv (abiog-

enes) och att utvecklingen av våra oerhört sofistikerade celler, vävnader och organ uppstått genom slumpvisa mutationer. Mot allt förnuft förnekar evolutionsteorin, i sin vanligaste form, att det finns någon tanke eller design bakom allt detta. Denna "ovetenskap" åberopas hela tiden och utgör, de facto, ett fundament i det som ofta och gärna, paradoxalt nog beskrivs som vetenskapligt. Evolutionsteorin tenderar att utgöra ett credo, en trosbekännelse, som per definition förnekar människans gudomliga ursprung och därmed Gud. Därmed går dels helhetssynen förlorad, dels riskerar etiska aspekter, om de överhuvudtaget ges utrymme, att endast bli dekorationer på ett byggnadsverk som saknar solid grund.

Frågan varför människor, trots sjukvårdens utveckling, mår dåligt, har till stor del ett livsåskådningssvar (worldview/weltanschauung/världåskådning). Som kristna i allmänhet, och som kristna i vårdapparaten i synnerhet, har vi en kallelse att inte enbart förlita oss på EBM, utan också hävda en etik med sitt fundament i Skaparen, livgivaren. Vi behöver förmedla en helhetssyn på hälsa, och på människan, och förundras, med psalmistens ord: *När jag ser din himmel, dina fingrars verk, månen och stjärnorna som du har skapat, vad är då en människa eftersom du tänker på henne, en människoson eftersom du tar dig an honom?*

Red.

Som kristna i allmänhet, och som kristna i vårdapparaten i synnerhet, har vi en kallelse att inte bara förlita oss på EBM, utan också hävda en etik med sitt fundament i Skaparen, livgivaren.

Ars Medicina

Organ för Kristna Läkare
och Medicinstudenter
© Ars Medicina
ISSN 028 - 4753

*Gud till ära,
människor till tjänst*

Ansvärgivare

Jovanna Dahlgren

Redaktion med e-postadresser

Magnus Landgren (red),
magnuslandgren@gmail.com
Tomas Seidal (red), ht.seidal@gmail.com
Hulda Landgren, hulda.landgren@outlook.com
Miriam Petersson,
miriam.petersson@protonmail.com

Ars Medicina

c/o Landgren, Havstenavägen 34C,
549 43 Skövde

KLM kansli

c/o Jovanna Dahlgren
Fabriksgränd 4
434 32 Kungsbacka
bankgiro 5033-2857
ordforande@kristnalakare.se

KLM medlemsavgift, inkl Ars Medicina, per år

Läkare, tandläkare 600 kr (par 750 kr),
Pensionär och AT-läkare 300 kr (par 400 kr),
Student fritt första kalenderår, sedan 100 kr.
Enbart prenumeration Ars Medicina 100 kr

Du har också möjlighet att betala genom Swish nu direkt.
KLMs Swish-nummer är 123 692 93 50.

Respektive artikelförfattare svarar för sina ståndpunkter och ledaren är redaktionen.

Prenumeration Ars Medicina, per år 100 kr

Produktion

Förlaget Boken, Sune Jäderberg,
Hjälmsjövägen 35, 286 35 Örskellunga
sune.jaderberg@forlagetboken.se

Kära medlemmar,

När dessa rader skrivs anas vår i luften med plusgrader, ljusare kvällar, fågelkvitter och snödroppar som tittar fram. Vi lever i en turbulent tid. Förra året förhandlade president Trump med Rysslands "starke man" om Ukrainas framtid. Men blicken är just nu inte riktad mot Ukraina trots kyla och medvetna attacker mot civila och infrastruktur som bostäder, el och vattenförsörjning. Blicken är i stället riktad mot Mellanöstern och det utvidgade kriget mellan USA, Israel och Iran.

Vi, KLM, står våra kristna kolleger nära och fortsätter stötta på många vis. Biståndet med medicinsk utrustning och läkemedel i samarbete med Apotea, svenska sjukhus och regioner, CMAU dvs Christian Medical Association, Ukraine och ICMDA, International Christian Medical and Dental Association fortsätter i oförminskad omfattning. På liknande sätt är flera av oss engagerade i läkarcentraler i norra Irak och Syrien. ICMDA driver arbetet med rehabilitering till kropp och själ. Låt oss ta med allt detta i förbön och omtanke.

Det internationella arbetet är ett fortsatt

fokus med aktiviteter i Europa. Årligen deltar vi i norska kollegors Inspiratio-helg i mars, och i år är flera av oss på den finska föreningens möte i Åbo. På hemmaplan deltog Magnus Landgren och jag sent i höstas i Läkarförbundets och Svenska Läkarsällskapets Etikdag om etiska dilemman. Viktigt var att få höra att sällskapets och Läkarförbundets etiska råd är fortsatt emot eutanasi. Vid samtalen med deltagare insåg vi också att många upplevde behandlingen av äldre under covid-pandemin som djupt oetisk. Här hade man vunnit på en etisk kommission som granskade hur etiketten "palliativ vård" användes i prioriteringen av de sjuka. Framför mig har jag Anders Tegnells bok *Tankar efter en pandemi och lärdomar inför nästa*, som berör just de vägval och beslut han tvingades ta.

Vi som styrelse summerar det gångna årets aktiviteter i verksamhetsberättelsen på sidan fem och kallelsen till årsmötet den 9/5 jämte dagordning och plats finns nedan dessa rader.

Temat för vårmötet är NÄR KROPPEN GRÅTER – Om kroppen och själens smärta och läkning, vilket också är titeln på en

bok (Libris 2022), som två av talarna skrivit tillsammans. Rolf är smärtläkare och docent i reumatologi, Kristina är arbets- och musikterapeut. Christina Karlsson är undersköterska och Doktor i Medicinsk vetenskap. Hon håller en digital föreläsning och tar särskilt upp bedömning av smärta hos kognitivt nedsatta äldre.

Programmet och när-var-hur framgår på sidan 4.

Varma hälsningar

Jovanna Dahlgren

Ordförande i KLM
info@kristnalakare.se

Kallelse till KLM:s årsmöte den 9 maj 2026 kl 16.00 – 17.30, på Wendelsbergs folkhögskola

§ 1. Årsmötets öppnande	§ 10. Medlemsavgifter för 2027
§ 2. Val av mötespresidium: ordförande och sekreterare	§ 11. Val av styrelse
§ 3. Dagordning för årsmötet	§ 12. Val av ordförande
§ 4. Årsmötets behöriga utlysande	§ 13. Val av två revisorer och en ersättare
§ 5. Val av justerare, tillika rösträknare	§ 14. Val av valberedning
§ 6. Verksamhetsberättelse för 2025	§ 15. Val av firmatecknare
§ 7. Kassörens rapport	§ 16. Årsmöte 2027
§ 8. Ansvarsfrihet för styrelsen	§ 17. Övriga punkter
§ 9. Budget 2026	§ 18. Mötets avslutande

Almanackan

▶ 8-9 maj 2026

KLMs årsmöteskonferens i Mölnlycke

▶ 12-13 juni 2026

Unashamed Rom 1:16

Cambridge Apologetics Summer Conference

<https://share.google/LDYsSA41yoNsM1n1z>

▶ 30 juni-5 juli 2026

The 18th ICMDA World Congress i Sydkorea

Vårmöte Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke den 8– 9 maj 2026

TEMA: "När kroppen gråter – själens läkning"

Anmälan senast den 13 april år 2026 till www.kristnalakare.se Avgift enbart mat för fredag och lördag (ej boende) 885 kronor och enbart lördag 750 kronor. För studenter ordnas gratis boende i hemmen.

Vi uppmuntrar så många som möjligt att övernatta. Mat plus övernattnings i dubbelrum kostar 1500 kr/person och i enkelrum 1805 kr. Finns även möjlighet till övernattnings lördag-söndag och då tillkommer mindre avgift.

Ange vid anmälan: namn och telefonnummer, vilka dagar man önskar mat, om man har allergi, ange enkel- eller dubbelrum, vem man vill bo med om man bokar dubbelrum. Vid sjukdom efter anmälningstidens slut avbokar man direkt till Wendelsbergs folkhögskola.

Talare

Kristina Nordemar är arbets- och musikerapeut utbildad i kognitiv beteendeterapi och vid musik- högskolan i Stockholm, tillsammans med Rolf Nordemar författare till boken NÄR KROPPEN GRÅTER och leder kurser i smärtbehandling med fokus på helhetssyn.

Rolf Nordemar är smärtläkare och docent i reumatologi, författare och utbildare.

Christina Karlsson är undersköterska och dr i medicinsk vetenskap med stor erfarenhet av äldrevård och nedsatt kognitiv funktion.

Fredag 8 maj

17.30-18.00	Incheckning
18.00-19.00	Middag
19.30-20.30	Musikens läkande kraft, Kristina Nordemar
20.30-21.30	Lovsång och bön

Lördag heldag 9 maj

8.00-9.00	Frukost
9.00-9.30	Bön och lovsång tillsammans
9.30-10.15	Läkekunst – mer än naturvetenskap, Rolf Nordemar
10.15-10.45	Fika
10.45-11.30	Jesus som läkare – kärlekens väg, Rolf Nordemar
11.30-11.45	Bensträckare
11.45-12.30	Mot en hoppfull morgondag, mer verkstad, mindre ord, Rolf Nordemar
12.30-13.00	Samtal
13.00-14.30	Lunch
14.30-15.30	Bedömning av tecken på smärta med stöd av observations- och beteendeskolor, digital föreläsning Christina Karlsson
15.30-16.00	Fika
16.00-17.30	Årsmöten
18.00-19.30	Middag
19.30-20.15	Förbön för varandra
20.15-21.30	Johan Semby berättar om ICMDAs kommande världskongress i Sydkorea

Verksamhetsberättelse 2025

Några ord om värdegrund

Kristna läkare och medicinstuderande (KLM) är en sammanslutning av kristna läkare, medicine studerande och tandläkare från olika kyrkor, samfund och sammanhang. Därtill inbjuds kristna psykologer och sjuksköterskor till KLM:s verksamhet. Föreningen är fristående men också medlem av International Christian Medical and Dental Association (ICMDA). Vår gemensamma kristna tro uttrycks i den ekumeniska apostoliska trosbekännelsen och är också utgångspunkt i vår värdegrund - utan koppling till politisk ideologi eller annan filosofi. Vi är övertygade om att det behövs ett kollegialt forum där medicinsk kunskap förenas med kristen praktik med gudstjänstgemenskap och förbön för varandra som inspirerar till att följa Jesus Kristus i vårdens vardag. Vi behöver kärlek, visdom och sanning i möte med våra medmänniskor - patienter och medarbetare.

Kristen etik är vår ryggrad och vägledning i vardagen, såväl människosyn, som viljan att agera kompetent och evidensbaserat. Vi lever i ett Sverige som genomgår stora utmaningar, där många av de grundvärden och värderingar som under generationer varit en självklarhet, nu snabbt förändrats. Mitt i denna storm av förändringar, där många svaga kommer i kläm, vill KLM stå som ett fyrtorn, inte för att döma eller fördöma, men för att välsigna och visa på "den vägen" som i över tvåtusen år lett till ett bättre liv och hälsa för många.

Verksamhet

Under året 2025-2026 har följande medlemmar suttit i styrelsen: Jovanna Dahlgren, ordförande, Lars Ljungström, vice ordförande och tillika internationell sekreterare; Hulda Landgren, sekreterare och hemsidesansvarig; Christian Glamheden, studentarbetet samt internationell ungdomssekreterare; Marc Schickel, kassör; Charlotta Forsström och Daniel Åberg, ledamöter. Hela styrelsen har sammanträtt cirka en gång i månaden, bland annat fysiskt i Göteborg samt i Mariestad. Övriga möten har skett via zoom.

Formellt årsmöte 2025 hölls i slutet av april månad samtidigt med vårmötet i Göteborg i Evangeliska Brödräfsamlingens lokaler. Temat var "Kristi kropp

med ett hjärta för världen". Under fredagen berättade Lotta Wadsten Bynert om sin inre resa och konstnärskapet med titeln "Människan och diagnosen". Anette Waldemar delade med sig av sina erfarenheter och den forskning hon bedriver med titeln "Hjärtstopp och hjärttransplantation - Patienter och anhörigas upplevelse. Hjärtat och Kristi kropp." Två av styrelsens medlemmar föreläste om ordets makt - Daniel Åberg med en omvärldsanalys i en krigisk tid och Jovanna Dahlgren med fokus på könsdysforin. Slutligen berättade Lars Ljungström fängslande om föreningens pågående missionsarbete. Vårmetet 2026 anordnas i samarbete med SKSF och går av stapeln första helgen i maj vid Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke. Temat är "När kroppen gråter - själens läkning" med bland andra föreläsare Rolf och Kristina Nordemar samt Christina Karlsson.

Styrelsen har varit engagerad i flera internationella samarbetsprojekt. Flera av oss har deltagit i nordiska ICMDA-möten digitalt. Företrädare för de nordiska länderna träffas årligen digitalt för gemenskap, bön och att inspirera varandra. Lars Ljungström och Filip Gårdendal var dessutom fysiskt på våra norska kollegors Inspiratio mars 2025. I början av november deltog Jovanna Dahlgren som föreläsare i internationell studenthelg i Basel.

Då vi sedan drygt femton år har KLM motsvarighet i Ukraina, CMAU, som vänförening, har vi fördjupat vårt enga-

gman och fortsätter bistå med medicinsk utrustning och läkemedel alltsedan kriget utbröt. Som genom ett Guds mirakel har KLM initierat och sedermera med apoteksföretaget Apoteas hjälp kunnat förmedla läkemedel till ett värde av många miljoner kronor till Ukraina. Se gärna CMAUs hemsida för mer information, <https://www.cma-ukraine.com>.

Sedvanliga studenthelgen i Broddetorp utanför Skövde gick av stapeln i oktober. Charlotta Forsström, Kajsa Lönn och Christian Glamheden hade arrangerat helgen som var mycket uppskattad. Kirurg Jenny Nyqvist från Skövde samt våra Lars Ljungström och Anna Aronsson berättade berörande om sitt värv och Guds ledning. Mycket tid gavs till bön, lovsång och vandring varvat med samtal runt Hornborgarsjön. Vårt mål är att fler studenter ska hitta hit, vilket innebär att vi på ett mer strategiskt sätt behöver synliggöras inom akademien.

Medlemsantalet i KLM är stabilt kring 600 personer. Däremot brottas vi fortsatt med att det är en minoritet av dessa som betalar årsavgiften, även om viljan att bidra till KLM:s internationella arbete glädjande nog har ökat. Inte minst insamlingen till CMAU fortsätter att inbringa medel för akutvård till krigsdrabbade områden av Ukraina.

Under 2025 publicerades två nummer av *Ars Medicina* och ett i form av *Ars Medicina Express* med typografisk utformning av Sune Jäderberg (Förlaget Boken).

John Wyatt's sixfold description of the human being: "a moral, believing, narrating, relating, authentic and becoming person."
John Wyatt prof em Neonatology and ethics, London University
In the STEM-seminar, quotations by John Wyatt: "Creation has both a physical and moral order ... Persons are more fundamental than matter ... I-you comes before I-it. ... Every technological innovation ... carries an ethical and spiritual weight because every design choice expresses a vision of humanity."
Oliver O'Donovan: "Love builds up, knowledge puffs up".
"... speech is responsibility, a moral category ... reading communicates over time ... Revelation is what God has done in history ... provides a frame work ... ethics" och "Ethics can not be taught". Prof. emeritus of Christian Ethics and Practical Theology at the University of Edinburgh. Held teaching posts: Oxford, Toronto, Pasadena, Cambridge, Rome, Hamilton, Hongkong. Several books including *Resurrection and Moral Order: An Outline for Evangelical Ethics* (Eerdmans, 1986.)
"Vi blir rättträdiga genom att handla rättträdigt."
Eller vi blir inte "etiska/ moraliska" genom att lyssna på föredrag, diskutera, ha åsikter eller läsa böcker utan genom bli en särskild sorts person.

Forming a Christian Mind
Saturday 14 March 2026, The Gospel I Believe, Confidence and Crisis in the Christian Academic Mind, Conference Programme

09:30	Arrival and registration
10:00	Welcome and vision (Dr Tim Laurence)
10:15	Cultural Crisis and the Doctrine of God (Dr Jared Michelson)
10:50	The Resurrection as an Ethical and Intellectual Foundation (Prof Oliver O'Donovan)
11:30	Break (tea & coffee)
12:00	Field-specific responses (Dr Sarah Barnett, Dr Ed Creedy and Prof John Wyatt)
12:30	Q&A with all speakers
13:00	Lunch in the Round Church (see back for info)
14:15	Return to St Catharine's College
14:30	Building on a Gospel Foundation (Prof Oliver O'Donovan)
15:10	Field-specific discussion seminars (see back for info)
16:15	Q&A with all speakers
17:15	Close, followed by optional pub trip

Join us at The Anchor pub from 17:30 to continue conversations after the conference finishes.
© The Anchor, Silver Street, CB1 3EL

<https://www.cambridgeapologetics.org/media-archive/>

Red

ICMDA internationellt: Ukraina

I början av den fullskaliga invasionen av Ukraina bad vår systerorganisation CMAU, the Christian Medical Association of Ukraine, om hjälp med medicinsk utrustning och läkemedel. Genom ett unikt samarbete med Apotea kunde vi tidigt förmedla stora kvantiteter efterfrågade läkemedel. De senaste två åren har det samarbetet kommit att handla enbart om att skicka ryggsäckar med utrustning för avancerad första hjälpen. CMAU tycker vi skall prioritera ryggsäckarna, för det är ingen annan som skickar dessa. Apotea har numer helt tagit över ansvaret och i början av december skickades den tusen-de ryggsäcken.

Vad skall då KLM göra?

Tack vare de generösa donationer vi erhållit har vi kunnat stötta på annat sätt, dels genom ekonomiskt stöd till CMAUs logistikcentrum, till en retreat/helg i Boryslav i september för ett 60-tal ukrainska kristna läkare med familjer där jag själv och Daniel Åberg deltog. Vi har även kunnat bistå med punktinsatser för att betala

transporter, såsom två fulla lastbilar med sårvårdsprodukter donerade av Essity.

Rudi Myhovysh, ordförande i CMAU, föreslår att vi kommande år satsar på att ge stöd med utbildning, antingen i Sverige via länk eller genom att bjuda hit ukrainska läkare, eller i Ukraina genom att åka dit och undervisa eller arbeta kortare perioder. Se särskild bilaga i detta nummer om vad vi kan göra för Ukraina. Daniel Åberg i Göteborg berättar nedan om hur han har kunnat utverka möjligheten för en ukrainsk kristen neurokirurg från Dnipro att i april komma tre veckor till Sahlgrenska Universitetssjukhuset för vidareutbildning inom sitt specialområde.

Vår förhoppning är att kunna göra gemensamma satsningar med våra systerorganisationer i Norden. Ett sätt att bekanta sig med vännerna i Ukraina är att delta i nästa retreat/konferens i Boryslav i bergen i västra Ukraina den 2-6 september. Vi hoppas kunna bli 15 till 20 deltagare från de nordiska läkarföreningarna. För den som kan stanna ytterligare en vecka

finns möjligheten att delta i en veckas "Mobile Clinic", se bilagan. Mer om detta i nästa nummer av *Ars Medicina*.

I övrigt är det bara fantasin som sätter gränser för vad vi kan göra. Hör av Er med förslag!

Gal. 6:9-10. "Låt oss inte tröttna på att göra gott, för när tiden är inne får vi skörda om vi inte ger upp. Så låt oss därför göra gott mot alla medan vi har tillfälle, och särskilt mot dem som tillhör trons familj."

Lars Ljungström
ljungstrom.lars@gmail.com

Granängsvägen 8
549 62 Skövde
076-100 4930

Samarbetet mellan Sahlgrenska akademien, KLM–CMAU och utbytet med neurokirurgen

Sahlgrenska Universitetssjukhuset stöttar Ukraina

Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) har liksom Sahlgrenska Akademien inom Göteborgs Universitet, hjälpt Ukraina på flera sätt sedan kriget började. Sahlgrenska International Care skickar genom Västra Götalandsregionen sjukvårdsmaterial och medicinsk utrustning; alltifrån avancerad sjukvårdsutrustning såsom respiratorer och dialysapparater, till enkla sjukhussängar och förbrukningsmaterial. Ovannämnda aktörer har också bl.a. finansierat traumakurs och ortopedisk fortbildning, där KLM varit involverat (*Ars Medicina*, Nr 3 2023).

Därtill har även ett 60-tal patienter från Ukraina vårdats på SU, ibland komplicerade fall med långa vårdtider och avancerad kirurgi. Under 2025 tog SU, i samarbete med volontärorganisationen Repower, emot ett hundratal militära sjukvårdare för erfarenhetsutbyte och avbrott från vardagen vid frontlinjen som del av en vistelse i Västsverige.

Nyligen fattade också SU beslut om att formalisera sitt stöd till Ukraina genom ett tvåårigt projekt. Projektet är en del av ett nationellt program för stöd till återuppbyggnad av Ukraina, som Socialstyrelsen och Sida står bakom. SU har sökt och fått medel för sitt projekt, som pågår till och med 31 december 2027. Insatserna riktas mot två sjukhus i Charkiv-regionen i den nordöstra delen av landet med erfarenhetsutbyte, auskultation och HTA-träning. Förutom att upp till tolv sjukvårdsmedarbetare från Ukraina ska tas emot på SU under projekttiden, planeras workshops och studieresor på plats i Göteborg, för att ge fler ukrainska medarbetare möjlighet till fortbildning och erfarenhetsutbyte.

En av de utvalda ukrainska läkarna är en kontakt som vi inom KLM har förmedlat. När Lars Ljungström och jag var i Ukraina hösten 2025 och representerade KLM på en konferens anordnat av CMAU (kristna läkarföreningen i Ukraina), träffade vi en läkare som heter David Starik

(Lars tv, David th på bild). David, som är en hängiven kristen, är neurokirurg med stor erfarenhet av att behandla krigsskadade. Han bor och arbetar visserligen inte i Charkivregionen, men har en yrkesprofil och kompetens som medfört att SU ändå inkluderar honom i utbytet. Planen är att han kommer hit under senhösten 2026.

Daniel Åberg
läkare, Sahlgrenska

Korea 23-30 juni 2026

Följ med på en resa som förändrar perspektiv

Tänk dig ett land som i århundraden kallades *The Hermit Kingdom* – stängt, orört, otillgängligt. Ett Korea där västerländsk kultur var förbjuden och där en enda läkare, genom att rädda livet på en kunglig person, öppnade portarna till modern medicin, kristen mission och den utveckling som idag gjort landet världsledande inom high-tech, K-kultur och globalt ledande i utsändandet av missionärer. Tänk att allt detta kan spåras tillbaka till **en enda kristen läkare**.

Det är en berättelse som berör. Och nu får du själv kliva rakt in i den.

Den **23-30 juni 2026** arrangerar KLM och SKLS en unik studieresa till Korea – ett program som vuxit fram genom tre decenniers relationer med pastorer, professorer och medicinska ledare. Resultatet? En vecka som inte liknar någon annan. Du kommer inte att vara turist – du kommer att bli **del av en historia**.

Vi vandrar genom ett land där tradition och framtid möts på ett slående sätt. Vi bor på traditionell koreansk herrgård, upplever Seoul, stränder och varma bad och står vid gränsen till Nordkorea till-

sammans med nordkoreanska flyktingar. Vi möter läkare, forskare och studenter på Koreanskt Universitet, besöker Jesus Hospital, Medical Missionary Museum och gör medical outreach – så glöm inte stetoskopet. Vi deltar i gudstjänster i en megal kyrka med 35 000 besökare varje söndag och låter oss omslutas av den koreanska kyrkans glöd och generositet.

Det här är mer än en resa. Det är en chans att upptäcka vad Gud gjort – och vad Han fortfarande gör – genom läkare som vill tjäna med kunskap, hjärta och tro.

En chans att påminnas om varför du själv blev läkare.

En chans att låta Korea förändra dig.

Och mitt i detta öppnar sig ytterligare en möjlighet, efter vårt äventyr, för de som vill:

ICMDA:s 18:e världskongress på Jeju, 30/6-5/7 2026

En samlingsplats för över tusen kristna läkare, tandläkare och studenter från mer än 100 nationer. En vecka av undervisning, ledarträning, nätverkande, bön och tillbedjan – och en påminnelse om hur

Från v: Hyunmi Park, professor, Johan Semby, ögonläkare och Eun Taeng Hyu, läkarstudent och president för CMDA vid Korea University.

Gud byggt och bär en global medicinsk gemenskap. Vi är nu 26 deltagare från Sverige och Finland. Men tar höjd för att det kan bli några till under våren. Vi har ett WhatsApp forum för fortlöpande info och frågor.

Vill du följa med? Kontakta johan.semby@gmail.com innan 17 april. Vi lovar: Du kommer hem rikare än du åkte dit.

Mvh

Johan Semby, johan.semby@gmail.com & Daniel Boman, dboman@30@gmail.com

Tro som friskfaktor – inte riskfaktor

Tro och hälsa

Är religiös tro skadligt för psykisk och fysisk hälsa eller kan tro bidra till positiva effekter på människors mående? En känd psykolog Albert Ellis skrev i en amerikansk tidskrift om 11 patologiska karaktäristika gällande religion: Religion hindrar självacceptans och självförverkligande, hindrar självstyrning och självbestämmande. Vidare, religion uppmuntrar intolerans och religiösa människor har svårt att acceptera och leva i verkligheten. Vidare är religiösa människor oflexibla, intoleranta och de tänker och handlar irrationellt. Han avslutar med att säga att "Ju mindre religiös man är desto mer känslomässigt frisk är man".

Stämmer detta verkligen? Hos människor i allmänhet finns nog liknande föreställningar om att religion inte är bra för vårt självförverkligande och att den till och med kan driva människor in i psykisk

ohälsa. Det är många som tex. tror att religion kan driva människor till psykosgenombrott.

Handbook of Religion and Health är utgiven av Oxford University Press 2001, (kommit i ny upplaga 2023) och där har två professorer i psykiatri och en professor i psykologi gått igenom ca 1200 studier och 400 översikter som gjorts fram till år 2000 och dragit slutsatsen att det faktiskt finns en positiv korrelation mellan tro och hälsa. Sammantaget visade ca 81 % fördelar med tro och i 4% av studierna visade sig tro vara till skada. Nästan alla studier som ligger till grund för arbetet är utförda i amerikanska, europeiska och israeliska sammanhang, det är svårt att hitta motsvarande studier i muslimska, buddistiska och hinduiska kulturer.

I en studie i USA följde man 21 000 vuxna personer ur alla samhällsklasser. Där fann man att inkomst och utbildning

hade förvånansvärt liten påverkan på människors livslängd jämfört med påverkan av "tro". De människor i studierna som regelbundet engagerade sig i kyrklig verksamhet hade en förväntad livslängd som var sju år längre än de som inte gjorde det. Och för svarta i studien som regelbundet besökte kyrkor var förväntad livslängd fjorton år längre än för de svarta som inte var engagerad i kyrklig verksamhet. Studien visade på att människors tro och religiösa engagemang hade en positiv effekt på både fysisk och mental hälsa, men också predicerade ett längre liv. Detta är naturligtvis studier på grupp-nivå och för oss enskilda individer kan det förstås se annorlunda ut. Vi drabbas som alla andra, av både mentala och kroppsliga sjukdomar.

När man tittade på de studier som visade på att tro var skadligt fann man att det ofta handlade om grupper av troende

som kom från ganska speciella religiösa sammanhang. Det var tex. Jehovas vittnen som inte tog emot blodtransfusioner, religiösa grupper som inte ville vaccinera sina barn (tex. var det ett utbrott av Röda hund bland Amishfolket), det var också religiösa grupper med ett hårt, dömande och auktoritärt ledarskap, samt grupper som vägrade medicinera och som menade att tron skulle hela och därför sökte medicinsk hjälp alldeles för sent.

För övrigt såg man att religiositet och tro, på gruppnivå, hade ett stort antal positiva effekter på människors fysiska och psykiska hälsa: tex gav en snabbare återhämtning vid sjukdom, hjälpte människor att förhålla sig till sin sjukdom, gav syfte och mening med livet, ett bättre självförtroende, bättre anpassning vid sorg, bättre social support och mindre ensamhet, lägre grad av depression, minskat antal suicid, mindre ångest, mindre alkohol- och drogberoende, mindre brottslighet och större stabilitet och tillfredsställelse i äktenskap.

I *Handbook of Religion and Health* har man plockat fram några mekanismer som skulle kunna förklara hur länken mellan tro och hälsa fungerar.

1. Mental coping:

Det föreligger ett positivt samband, en korrelation mellan helhetssyn som ger utrymme för hopp/optimism i mötet med lidande och död, tillförsikt och resiliens, dvs förmågan att tackla stress och återhämta sig efter motgångar, Jes 41:10, Jer 29:11.

En kristen livssyn där det finns en sammanhängande förståelse om ett högre syfte med varje människas liv. Ps 139:16

Tron skänker hopp vid svåra livs-omständigheter, vid sjukdom och dödsfall. Jes 53:4-5, Ps 23:4

Tron påverkar våra tankar, attityder och förväntningar på livet, vilket tycks ha betydelse för vår fysiska och mentala hälsa. Fil 4:6-7

2. Psykiskt mående:

Minskar risken att drabbas av depression och ångest. (Jes 40:31)

Minskar suicidrisk

Bättre självkänsla (Ps 145:14) (Jesus Syraks Vishet 10:28)

3. Hälso beteende:

Engagemang i religiösa sammanhang visar på ett positivt samband med minskade riskbeteenden, såsom användning av alkohol, droger och tobak.

Tro associeras också med minskat sexuellt riskbeteende speciellt bland unga människor

4. Sociala relationer:

Engagemang i trossammanhang verkar påverka och förbättra individers sociala relationer. Det minskar människors ensamhet genom att erbjuda sociala kontaktnät.

Studier har också visat att risken för skilsmässa är mellan 30-50 % lägre hos par som regelbundet går till kyrkan än hos de som inte gör det.

5. Immunologiska effekter:

Att psyket påverkar immunapparaten är idag oomtvistat. Det finns också studier som visar att religiös tro har fördelaktiga effekter även i detta avseende. Exempelvis finns en äldre publicerad studie som visar att HIV-smittade personer som har en aktiv tro, under fyra års uppföljningstid hade signifikant långsammare nedgång av hjälparceller och långsammare sjukdomsprogression.

6. Gudomlig intervention:

Man gjorde en metaanalys av studier som försökt ge vetenskapliga bevis för att förbön har effekt, dessa studier visade dock inga signifikanta effekter jämfört med grupper av patienter som inte fått förbön. Det kan i sin tur kanske bero på såväl metodologiska

svårigheter som att Gudsingripanden inte sker på sådant sätt att de låter sig mätas med vetenskapliga metoder.

Anknytning – Gud som vår Fader

Anknytningsteorin har blivit ett alltmer intressant område för religionspsykologin. Forskning kring detta finns i främst två länder USA och Sverige faktiskt. Pehr Granquist i Uppsala/Stockholm är den forskare i Sverige som forskat kring religiös anknytning. Religiös anknytning är egentligen inte någon intressant fråga för andra religioner, eftersom kristendomen är den religion som allra tydligast pratar om Gud som en personlig Gud, som någon man har en relation med. Anknytningsteorin förutsätter just en personlig relation med en annan individ, större och starkare, som upplevs vara aktiv och personligt engagerad. Gud som vår Fader är en bärande tanke genom hela Bibeln.

Vad är det för kriterier som krävs för att en person ska vara en anknytningsperson? Skulle Gud kunna kvalificera sig för en sådan uppgift?

1. Ett bestående känslomässigt band mellan två parter: Gud och människan där vi upplever att Gud är personlig och har en omsorg om oss som individer.
2. Den ena partnern försöker vidmakthålla närhet till den andre anknytningspersonen: För den troende är det viktigt att sträva efter en känsla och upplevelse av närhet till Gud. Detta kommer inte minst till uttryck i bönen – hjärtats samtal med Gud, men även promenader i naturen, besök i kyrkor och gemenskapen i den kristna församlingen syftar ofta till att man söker efter att uppleva närhet till Gud.
3. Använder anknytningspersonen som en säker hamn vid hot, fara, oro och rädsla: I en äldre amerikansk studie från 1982 fann man att 80 % av de kristna som ingick i studien hade befunnit sig i en akut känslomässig kris precis innan omvändelsen skedde. Även människor som inte har en uttalad tro på Gud använder Gud som en säker hamn i stunder av nöd och fara. Man brukar säga att "I skyttegravarna finns inga ateister".
4. Som en trygg bas vid utforskandet av omgivningen: "Du ställde mina fötter på en klippa, du gjorde mina steg fasta", "Herren är min herde...om jag än vandrar genom dödsskuggans dal, fruktar jag

Det äldsta kända kristogrammet, läs Johannes evangelium kapitel 1:1-15.

inget ont, ty Du är med mig, din käpp och stav de tröstar mig". Vittnesbörd från människor som blivit omvända, berättar om hur individen funnit Gud som en trygg bas/klippa/borg i sina liv.

5. *Den anknutna partnern upplever obehag vid ofrivillig separation och sorg vid permanent förlust av anknyningspersonen:* När det gäller Gud så är Han allestädes närvarande och vi kan inte utsättas för en faktisk separation eller förlust av Gud, men vi kan ibland uppleva det så, att Gud är långt borta. Uttryck som "själens mörka natt" och Jesu ord på korset "Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig" beskriver kraftfullheten i känslan av separation eller frånvaro av Gud.

6. *Upplevelsen av anknyningspersonen som starkare och klokare än den anknutna personen:* I den kristna teologin är Gud allsmäktig och allvetande. Kristen tro beskriver Gud som kärleksfull, tröstande, stödjande och beskyddande. Sedan finns det människor med en mer negativ Guds bild som ser Gud som sträng, nyckfull, hämndgirig, dömande och bestraffande.

Man kanske dock ska vara försiktig med att tala om religiös anknytning som en riktig anknytningsrelation, eftersom Gud inte är en fysisk person. Man talar istället om en *anknytningslik relation*. Å andra sidan kan man se att även för barnet som växer upp, blir anknytningsrelationen så småningom ett symbolisk och mentalt tillstånd, eftersom barnet har format sin anknytning och den lever i barnet, även då föräldern inte är närvarande. Om vi ser på relationen till Gud som en anknytningslik relation, så upptäcker vi snart att hela Bibeln är full av bibelverser som talar om anknytning. Inom anknytningsteorin talar man om trygg anknytning, otrygg anknytning (ambivalent och undvikande) samt desorganiserad anknytning. Stude-

rar man Bibeln ur ett anknytningsperspektiv kan man se att alla dessa olika anknytningsstilar finns beskrivna i Bibeln. Vår anknytning kan också forma vår Guds bild. Tror jag att Gud är en hård och straffande Gud, eller är han god, nådig och kärleksfull? Det många människor vittnar om är att mötet med en levande Gud kan förvandla vår anknytning, från känslan av att vara oälskad, övergiven, syndig och ovärdig som människa till att känna sig djupt och innerligt älskad av den som är "större och starkare", nämligen Gud vår Far. Allen Bergin, som är en amerikansk psykoterapiforskare har sagt att "om effekten av framgångsrik psykoterapi kan liknas vid dynamit, så kan effekten av en religiös omvändelse liknas vid en atombomb".

Tacksamhet

Slutligen några ord om vad tacksamhet kan betyda för vårt psykiska mående. I 1 Tess 5:16-18 står det "Var alltid glada, be utan uppehåll och tacka Gud i allt". Vad säger man inom positiv psykologi och inom lyckoforskningen om tacksamhet?

Tal Ben-Shahar, en judisk forskare inom positiv psykologi, menar att lycka inte beror enbart på vad som händer runt omkring oss utan också hur vi tolkar dessa händelser. Detta är anledningen till att en person som verkar ha allt, kan vara olycklig och en person med lite, kan leva ett lyckligt liv. Människans nivåer av lycka beror inte på vad vi har, utan också om vi uppskattar och är tacksamma för det vi har. Många människor tänker sällan på hur lyckligt lottad man är över att vara frisk, över sina vänner, eller mat på bordet varje dag. Behöver man då uppleva något negativt för att uppskatta livet? Svaret är nej; inte om man kan använda sig av och göra tacksamhet till en del av sitt liv. Att vara tacksam över något är det motsatta till att ta saker och ting för givet. När man börjar bli tacksam över maten på bordet,

för sitt mått av hälsa, eller tacksam över att ha en kärleksfull familj, tar man inte dessa delar av sitt liv för givet. Det tycks finnas en tacksamhetsfaktor av en "högre ordning", som representerar en slags "livsorientering mot sådant i livet som är positivt". En slags "inneboende" livsåskådning/worldview som gör att man noterar och uppskattar det positiva i livet, menar Tal Ben-Shahar. Denna livsorientering mot tacksamhet är starkt relaterad till "psykiskt välmående". I detta sammanhang blir Paulus relevant då han i Kolosserbrevet uppmanar oss till tacksamhet tex. vid sex olika tillfällen: "Ni ska tacka Fadern", "låt er tacksamhet överflöda", "visa er tacksamhet" och "låt allt vad ni gör i ord eller handling ske i Herren Jesu namn och tacka Gud Fadern genom Honom". Detta borde väl kunna beskrivas som en slags "inneboende livssyn" eller en "tacksamhetsfaktor av högre ordning", enligt det Ben-Shahar beskriver.

En del människor använder sig av "Examen", vilket innebär att under kvällen gå igenom dagen och minnas det som man är särskilt tacksam för och tacka Gud för det. Man kan också stanna upp i olika stunder under dagen och uttrycka - känna tacksamhet. Det ger en möjlighet att gå ur sin egen bubbla för stunden, sitt känslotillstånd och fokusera på något utanför sig själv. "Hjärtats uppmärksamhet", kan man kalla det, vilket betyder att rikta sin tacksamhet mot Gud för allt det unika och vackra runt omkring mig, eller för de speciella möten jag har med patienter och kollegor under min arbetsdag.

Britt-Marie Ljungström
Psykolog och fil dr i psykologi

Ur Svenska Psalmboken Nr 249 och 190

Blott en dag, ett ögonblick i sänder

<https://www.youtube.com/watch?v=fylJxfJFLgo>

Bred dina vida vingar, o Jesus över mig

<https://youtu.be/fvLJaZRq16o?is=8wjQTyXdpUewz-0Z>

Andlig Hälsa – den saknade dimensionen i svensk medicin

Begreppet "spiritual health" har under flera decennier funnits i WHO:s hälso-definitioner. Det syftar på människans behov av mening, hopp, sammanhang och förankring i något större än det egna jaget. I Sverige har begreppet översatts till existentiell hälsa, och i denna översättning har en avgörande dimension gått förlorad.

Detta är inte en språklig detalj. Det är en antropologisk och medicinsk fråga. När vi reducerar spiritual health till något rent psykologiskt, förlorar vi förståelsen för varför människor mår som de gör – och varför kroppen ibland "gråter".

Människans behov av mening och tro

Forskningen är entydig: människan behöver mening för att fungera. Viktor Frankl visade att mening är en livsnödvändighet, inte en lyx. Aaron Antonovsky beskrev hur känslan av sammanhang – begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet – är en av de starkaste skyddsfaktorerna för hälsa. Jonathan Haidt visar i *The Anxious Generation* hur unga människor som saknar hopp och riktning utvecklar ångest, depression och identitetsosäkerhet.

Gemensamt för dessa perspektiv är att de beskriver tro i bred mening: en grundläggande tillit till att tillvaron är begriplig, att framtiden är möjlig och att det finns något värt att leva för. Utan denna hållning uppstår psykisk och fysisk ohälsa.¹

Blind tro och evidensbaserad tro

I svensk debatt förväxlas ofta tro med blind tro. Men tro kan vara rationell, prövad och erfarenhetsbaserad. Evidensbaserad tro innebär att människan – genom erfarenhet, relationer, kultur och forskning – utvecklar en hållning av tillit till att livet är meningsfullt och att hon själv har en plats i tillvaron.²

Blind tro saknar förankring och kollapsar när den provas. Evidensbaserad tro däremot är en av de starkaste skyddsfaktorerna för psykisk hälsa. Den är förenlig med vetenskap och den handlar om människans grundläggande orientering i världen, livsåskådningen/worldview.

När denna dimension saknas, blir kroppen ensam med sin oro. Det är då kroppen börjar "gråta".

Sveriges kulturella särdrag – och dess konsekvenser

World Values Survey visar att Sverige är världens mest sekulariserade och individualiserade land. Detta innebär inte att svenskar saknar tro, utan att den traditionella kristna antropologin – människans okränkbara värde, framtidstro, kallelse, ansvar inför något större – har försvagats som samhällsbärande ram.

Det som ofta glöms bort är att dessa "värden" inte är självklara. De är historiskt förankrade i kristendomen. När denna ram tas bort utan ersättning, uppstår ett existentiellt vakuum. I detta vakuum fylls tomrummet av:

- biologisk reduktionism
- psykologisk individualism
- identitetspolitik
- teknokratiska lösningar
- moralism utan försoning

Detta sker både till höger och vänster, men med olika uttryck. Gemensamt är att människan reduceras – antingen till biologi, sociologi eller identitet – och att den djupare frågan om mening försvinner. Konsekvenserna syns i folkhälsan: ökande psykisk ohälsa, ökande ensamhet och en demografisk utveckling som för 2026 pekar mot 1,33–1,45 barn per kvinna, ett totalt fruktsamhetstal, TFR som ligger under 0,65–0,77 under reproduktionsnivån på 2,1. Ett samhälle som saknar framtids-tro får svårt att föra livet vidare.

Historiska paralleller – och varför de är relevanta

Detta mönster är inte nytt. När kristendomen försvagades som samhällsbärande ram i 1800-talets Tyskland, fylldes tomrummet av ideologier som saknade kristendomens människosyn. Resultatet blev en idémässig antropologisk förskjutning som senare fick katastrofala uttryck.

Liknande processer skedde under den franska revolutionen 1789 som övergick i La Terreur eller Skräckväldet 1793-94, ryska revolutionen 1917 som snabbt blev en variant av leninistiskt-stalinistiskt terrorväldet med Gulag och allt annat förtryck som nu lever vidare i Putins människoförakt i skyttegravarnas "köttkvarn" i Ukraina. Man avskaffade kristendomen i tron att man avskaffar tro, men i vakuemet

uppstår nya, mer totaliserande trosformer.

Sverige genomgår en mildare, tystare version av samma process. Det handlar i grunden om fundamentala "värden", om antropologi: vad är en människa, vad är ett liv, vad är ett samhälle?

När kroppen gråter – den medicinska konsekvensen

Kristina och Rolf Nordemar beskriver i *När kroppen gråter* hur kroppen uttrycker det själen inte längre orkar bära. Detta är inte metaforik, utan medicinsk realitet. Stresssystem, immunförsvar, hormoner och nervsystem reagerar på existentiell tomhet lika starkt som på fysisk belastning.

När mening saknas, när hoppet sviktar, när människan inte längre känner sig del av något större, då reagerar kroppen. Den gör det genom kronisk stress med trötthet - irritation - ont i kroppen -somatisering - sömnstörningar - dysregulation av aptit med både över- och undervikt.

Det är därför WHO:s spiritual health är en medicinsk kategori, inte en enbart en teologisk.

Mot en mer komplett förståelse av hälsa

Om svensk medicin ska ta existentiell hälsa på allvar, behöver vi återintegrera den dimension som WHO avsåg: människans behov av mening, hopp och tro. Detta kräver en öppenhet för och ett erkännande av att människan inte är enbart biologi och att livsåskådningen, metafysiken spelar roll.

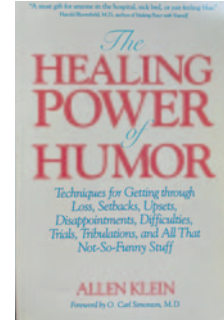
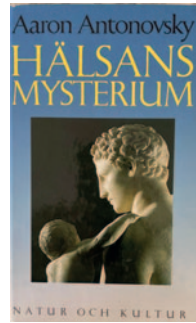
En modern, evidensbaserad förståelse av spiritual health kan bygga på:

- Att kristen tro är relevant och ska ha en given plats i kursen, som inte ska få domineras av trosföreställningen metafysisk naturalism som dessvärre oftast är den utsagda utgångspunkten idag.
- Frankls meningsteori
- Antonovskys KASAM
- Haidts analys av hopplöshet
- neurobiologisk forskning om stress och mening
- sociologisk forskning om värderingar och demografi

Det handlar om att återge människan en berättelse som bär.

Avslutning

När kroppen gråter är det ofta för att själen saknar språk. Spiritual health ger oss ett språk för det som annars blir tyst lidande. Det är dags att återföra denna

dimension till svensk medicin – inte som religion, utan som antropologi och folkhälsa.

Red

1. Koenig, H. G. (2012). Religion, spirituality, and health: The research and clinical implications. *International Scholarly Research Notices*, 2012(1), 278730. Nerladdad från Google Scholar 260302.

2. John C. Lennox skriver i sin bok *FRIEND OF GOD – The inspiration of Abraham in an age of doubt*. (SPCK 2024) i introduktionen "Trust in God is the key to understanding the narrative. Again and again our attention is drawn to Abraham's and Sarah's faith in God – and its defects. For faith is a central theme in the Bible as a whole. We shall find that, contrary to widespread opinion, faith is to be understood as evidence-based trust and not superficial credulity that so many atheists and sceptics erroneously imagine it to be." sidorna Xii-Xiii.

När kroppen gråter

Nu har jag läst klart boken *När kroppen gråter* av Rolf och Kristina Nordemar (Libris 2022, 160 s) där de vill dela med sig av lärdomar "om kroppens och själens smärta och läkning" efter 30 år på smärtklinik.

Man kan inte undgå att möta människor med kronisk smärta inom vården och förstå att det inte är fler tabletter som är lösningen utan snarare ett symtom på något underliggande.

Författarna lyfter fram människan bakom smärtan. De använder inte ordet själavård i boken, men genom samtal, musik och konst som verktyg får den som lider möta tillit, bekräftelse, en som lyssnar, och får sätta ord på sina känslor och sitt för-

flutna och med tiden kunna hitta ett sätt att hantera och förändra sin situation.

Några frågor som kommer under läsningen:

- Vilka frågor använder ni för att nå kärnan till problemet?

- Delar ni ert hopp om det eviga livet till den som lider och har ni erfarenhet hur Jesu försoning helar själens sår? (Jesaja 53:5) En vers som kommer i mitt sinne är också "Bär varandras bördor så uppfyller ni Kristi lag" Gal 6:2.

Det finns något himmelsk i att gå bredvid den som lider och dela dennes smärta.

Som kristen läkare tror jag vi liksom Nordemar ser hela människan som lider

av kronisk värk. Samtal, bekräftelse och ibland förlåtelse behövs. Ett annat verktyg som lyfts fram är hur även motion hjälper mot värk vilket verkligen är värt att lyftas fram, rörelseträning (med stöd från fysioterapeut) minskar värk, ger ökad funktion och stärker självkänslan och är värt att skrivas ut på recept.

Christian Glamheden, underläkare

Läkare läser Bibeln

som ger söners rätt så att vi kan ropa: "Abba! Fader!" Anden själv vittnar tillsammans med vår ande om att vi är Guds barn. Men är vi barn, då är vi också arvingar, Guds arvingar och Kristi medarvingar, om vi delar hans lidande för att också få dela hans härlighet.

Betraktelse

Det är en viktig skillnad mellan att vara slav och att vara barn. Antingen är man en som försiktigt går runt i någons hus för att göra rätt för sig, eller så känner man friheten att slänga sig i soffan och ta för sig i kylskåpet. Antingen jobbar man för att få lite betalt, eller så berättar man frimodigt om vad man önskar sig i födelsedagspresent. Ett barn ropar fritt och frimodigt på sin pappa och tar för givet att han ska höra och svara, en slav tar inte för givet att få sitta med runt middagsbordet eller få sin röst hörd. Vi läser i vers 16 att "Anden själv vittnar tillsam-

mans med vår ande om att vi är Guds barn". Gud märker genom sin Ande att vi ropar på vår pappa, han ser vad som händer i vår ande, han lyssnar till oss när vi gråter hans namn, eller när vi ropar högt på vår Gud – på vår far, med det mest intima ordet för pappa som finns – Abba! Men vi får också ropa till Gud på ett sätt som innefattar djupet i att Gud är en Far som sörjer för oss – Fader! Tillsammans vittnar orden Abba! Fader! Om en nära intim relation med en Gud som vet hur han tar hand om oss.

Bön

Abba! Fader! Tack för att jag får vara ditt barn och frimodigt kalla dig för pappa och far, lär mig höjden och bredden och djupet av vad det innebär.

Elin Elg

Pastor, Pingstförsamlingen Härnösand

Från Bibeln i Dag 26 febr 2026. Med tillstånd.

Pappa! Far!

Bibeltext: Rom 8:9–17

Ni däremot är inte kvar i den utan lever andligt, när nu Guds ande bor i er. Men den som inte har Kristi ande tillhör inte honom. Om Kristus bor i er, så är visserligen kroppen död på grund av synden, men anden har liv på grund av rättfärdigheten. Om anden från honom som har uppväckt Jesus från de döda bor i er, då skall han som har uppväckt Kristus från de döda göra också era dödliga kroppar levande genom att hans ande bor i er.

Vi har alltså skyldigheter, bröder, men inte mot köttet, inte att leva efter vår köttsliga natur. Om ni lever på det sättet kommer ni att dö, men om ni med ande dödar kroppens gärningar skall ni leva. Alla som leds av ande från Gud är Guds söner. Ni har inte fått en ande som gör er till slavar så att ni måste leva i fruktan igen; ni har fått en ande

Begränsad Eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen med den nya adressen till:

KLM, Jovanna Dahlgren, Fabriksgatan 4, 434 32 Kungsbacka

Kosmos eller kaos ... det är frågan

Apropå ett Referat och "Noterat" i Läkartidningen

Den moderna vetenskapen framställs ofta som metafysiskt neutral, men dess historia visar motsatsen: vetenskapens stora genombrott uppstod i en kultur som tog rationell ordning, syfte och begriplighet för givet. Newton, Maxwell och vår egen Linné hade alla en "världsåskådning" (worldview) där naturens lagar hade en given lagstiftare. Denna förväntan på ordning var inte dekorativ teologi - den var själva vitamininjektionen som fick vetenskapen att utvecklas.

"Att stå stadigt som läkare när normer förskjuts" är rubriken på ett referat från läkarsällskapet och läkarförbundets årliga etikdag från slutet av november 2025, och som inleder Läkartidningens kultursidor den 28 januari 2026. Referatet följs av den fasta rubriken "Noterat" med rubriken "Människokroppen AB - ett organiserat kaos av 37 biljoner celler".¹

Skribenten som undertecknar Noterat är forskarstuderande läkare vid mitt "Arma Mater" 😊😄 och skriver "Det talas ofta om människokroppen som en extremt finjusterad maskin...Men ju längre jag arbetar som läkare, desto tydligare blir det hur misvisande den bilden är, ... Kroppen liknar mindre en maskin och mer en enorm, halot förvirrad organisation."

Förr (?) trodde man att liv uppstår spontant ur icke levande material, det behövs bara rätt miljö och lite tid. Grodor och fiskar tränger upp ur gyttnan, maskar bildas i ruttnande kött, i sädesbingen föds råttor och insekter utvecklas i multnande växtdelar. Uralstringsteorin, helt enkelt. - Ja, låt oss glömma Pasteur och hans demonstrerande av faktum: "liv av liv". En sanning han etablerade för 150 år sedan. Glöm pastörisering och radera ut kunskapen att DNA är kod, ja utan tvekan, universums längsta ord. Information.

Trosföreställningen "naturalism"/"materialism", från Demokritos, Monod till Dawkins bygger på "blind tro" att slump och tid kan generera kod, ordning och funktion - det som benämns specificerad, icke reducerbar komplexitet. Den utgångspunkten leder återkommande till idéer om cellen som en primitiv fettblåsa, fundamentalt kaos, uralstring och improduktiva hypoteser som t ex rudimentära

organ, "skräp-DNA" och idéer om att normer och etik likaså är subjektiva och föränderliga.

Modern biologi visar i stället en värld av hierarkisk, specificerad och funktionell komplexitet. Michael Denton beskriver i boken *The Miracle of the Cell* en häpnadsväckande nanoteknisk arkitektur med integrerade maskiner, informationsflöden, regleringsnätverk och 3-D-organisering där elektronernas placering i sina skal avgör funktion och egenskaper. Meditera t ex. över fetalt Hb och relationen till adult/vuxen Hb, HbA. Det är 2,8x10⁸ hemoglobinmolekyler i varje röd blodcell och 574 aminosyror i varje hemoglobulinmolekyl där deras inbördes sekvensiella ordning skapar platsen för förmågan att binda syremolekyler, O₂ som skall transporteras från lungorna till hjärtat och uti blodomloppet, till kapillärerna och avge syremolekylerna till cellernas metabolism och sedan transportera koldioxid från cellerna och ut ur kroppen med andningen. HbF har högre affinitet till syre än HbA vilket möjliggör syreöverföringen till barnet från mammans HbA. HbF avvecklas efter partus. Detta är bara toppen på ett isberg av komplexitet. Lager efter lager, "valv efter valv".

Medicinsk forskning fungerar i praktiken teleologiskt: organ har funktion, system har syfte, patologi är avvikelse från funktion. Detta är inte metaforik utan vetenskaplig metod. Materialism kan inte hantera detta eftersom den förnekar syfte, men biologin är full av syfte i funktionell mening.

Sammantaget, verkligheten leder till slutsatsen att tron på slumpen underminerar både rationaliteten och kulturen, medan tron på ordning, funktion och begriplighet gör vetenskap möjlig och inger en känsla av förundran inför skapelsens alla manifestationer av liv. Vetenskapens historia, våra dagars biologi och livets informationsstruktur pekar mot en värld där teleologi inte är ett hinder för vetenskap - utan dess dolda motor inför våra utmaningar för hälsa och sjukdom i sökandet att vetenskapligt klarlägga sjukdomars etiologi - mekanism - symtom och behandling.

Kommentar till böckerna ovan:

Lånade *Slump och nödvändighet* av en kurskamrat 1977 och fann den förödande för allt vad "mening och hopp" i tillvaron heter, men på intet sett faktadrivet, vare sig då, utifrån det jag fick studera och lära mig på kurserna i biokemi, anatomi och fysiologi, och ännu mindre nu, 50 år senare, med vad som avtäckts av ny och fördjupad kunskap i cellbiologi. Dawkins förde Monods naturfilosofi vidare in på 2000-talet och framstår nu alltmör som "blind tro" och som är "Worldview-driven". Dentons bok, *The Miracle of the Cell*, tydliggör utan att driva det explicit och ironiskt nog pekar den franska boken här nedan faktaspäckad, som den är, bort från Monods och Dawkins naturfilosofi.

Monod, J. (1974/1970). *Slump och nödvändighet: Om den moderna biologins naturfilosofi*. Stockholm: Aldus
 Dawkins, R. (2006/1976). *Den självtiska genen*. Stockholm: Fri Tanke.
 Dawkins, R. (2007/2006). *Illusionen om Gud*. Stockholm: Leopard förlag.
 Denton, M. (2020). *The miracle of the cell*. Seattle, WA: Discovery Institute Press.
 Bolloré, M.-Y., & Bonnassies, O. (2025/2021). *God: The science, the evidence* Palomar.

1. Bolloré, M.-Y., & Bonnassies, O. (2025). God, the science, the evidence: The dawn of a revolution. Palomar Editions. I Appendix 3 Benchmarks of Orders of Magnitude in Biology finns en rubrik "Parts of the human body (ranked by abundance): 7x10²⁷ atomer, 4x10¹³ bakterier, 3x10¹³ celler, varav 84% är röda blodkroppar, 8,5x10¹⁰ är neuron. Vidare 3x10⁹ baspar i det mänskliga genomet, 100.000 olika molekyler, varav 50.000 olika proteiner, 20.000 gener och 2.000 olika enzymer och så vidare.

tuus, Magnus Landgren

"... Framdrivet av en rad vetenskapliga genombrott - termodynamiken, relativitetsteorin, kvantmekaniken, the Big Bang, teorin om universums expansion och "fine-tuning" jämte den otroliga komplexiteten hos levande organismer - har gamla tvärsäkerheter blivit omkullkastade. Materialistisk Naturfilosofi/Naturalism framstår tilltagande som en irrationell tro."

Boken är skriven på franska och sålde i Frankrike 400 000 exemplar, är nu tillgänglig i engelsk översättning på Amazon. 579 sid, illustrerad och faktagranskad av över tjugo forskare och experter. Författarna: Olivier Bonnassies är utbildad ingenjör från Ecole Polytechnique(x86) och i teologi från Insitute Catholique de Paris och Bolloré datoringenjör och disputerad ekonom med en master of Science och ekonomidoktor från Paris universitetet.

The Cell Membrane: Life's Impossible Barrier
 youtu.be

<https://www.youtube.com/watch?v=SWJEwv14NKU>